

МИКИТЮК ВІКТОРІЯ, здобувач вищої освіти
БУРКОВСЬКА АЛЛА, кандидат економічних наук,
 доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

ПРЕФЕРЕНЦІЙНЕ ОПОДАТКУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ТА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

У сучасному суспільстві оподаткування відіграє ключову роль в економіці. Преференційне оподаткування особливо важливе, оскільки податкові пільги безпосередньо впливають на фінансові відносини та є пріоритетними для досягнення економічних і соціальних цілей як у міжнародних відносинах, так і всередині країни.

Податкові заходи є універсальним інструментом, який формує сприятливе середовище для створення внутрішніх та зовнішніх податкових умов. Це дозволяє стимулювати рух капіталу у пріоритетні для держави галузі. Преференційне оподаткування є ключовим інструментом реалізації фіскальних інтересів держави.

Преференції можуть бути різними і зазвичай поділяються на:

- 1) Адресні – надаються державою конкретним організаціям;
- 2) Співпраця між країнами – взаємні або односторонні пільги.

Преференційне оподаткування знижує або скасовує податкові зобов'язання для зменшення податкового тягаря, зниження ставок або застосування нульових ставок, стимулюючи економічну діяльність та допомагаючи виводити тіньові грошові потоки.

Місцеві інструменти, що використовуються для реалізації потенціалу окремих податків або зборів, включають:

- 1) Зміни об'єктів оподаткування (введення або скасування окремих податкових об'єктів);
- 2) Встановлення складу платників податків (збільшення або зменшення певних об'єктів оподаткування);
- 3) Регулювання розмірів податкових ставок (підвищення або зниження ставок);
- 4) Визначення податкової бази та розрахунок суми податків, що підлягають сплаті до бюджету;
- 5) Надання податкових пільг.

У сучасний період інноваційного розвитку існує багато різних теоретичних підходів до класифікації податкових інструментів. Слово "інструмент" означає спосіб для досягнення чогось[1]. Одне або кілька взаємопов'язаних положень податкового або митного законодавства, які викликають або можуть викликати виникнення податкових витрат у будь-якому бюджетному періоді. В межах цієї Методології положення податкового або митного законодавства, що визначає податкові пільги або особливості застосування спеціального податкового режиму, вважається податковим інструментом, який призводить до податкових видатків. Це включає умови для

звільнення від сплати податків або оподаткування, зменшення суми податкових зобов'язань, продовження термінів їх виникнення та/або сплати, а також отримання відшкодувань чи повернення податків, які не передбачені еталонною податковою системою [2].

Необхідно оцінювати та моніторити податкові інструменти, які призводять до податкових витрат, для:

1. Кількісних характеристик:

- визначення вартості податкових видатків у бюджетному процесі;
- оцінка витрат на адміністрування та дотримання податкового законодавства;

- порівняння загальної вартості на одного бенефіціара.

2. Якісних характеристик:

- оцінка актуальності проблеми;
- ефективність податкових видатків порівняно з альтернативами;
- вплив на інші сфери державної політики;
- визначення непрямих бенефіціарів та оцінка їх впливу;
- виявлення можливостей для зловживань та оцінка їх впливу[2].

Більшість податкових пільг є постійними і запроваджуються спеціальними законами. Тимчасові пільги визначаються на конкретний термін. Встановлення та скасування податкових пільг здійснюється в межах повноважень, передбачених Податковим кодексом України, Верховною Радою України, Верховною Радою Автономної Республіки Крим, а також сільськими, селищними та міськими радами. Однак сільським, селищним та міським радам заборонено встановлювати індивідуальні пільгові ставки місцевих податків і зборів для окремих юридичних осіб-підприємців та фізичних осіб.

Податкові пільги мають значний вплив на грошові надходження до державного бюджету та його формування. Маніпулюючи податковими інструментами, держава може регулювати розвиток окремих суб'єктів підприємницької діяльності.

Одне з важливих завдань преференційного оподаткування полягає у визначенні сутності та дефініції його практичного застосування та впливу на соціальні й економічні аспекти розвитку суспільства, що є основою для його комплексного аналізу. Крім того, значна увага в економічній та особливо податковій сферах приділяється інвестиціям. Інвестиційний розвиток охоплює всі аспекти реалізації податкових процесів.

Інвестиційно-інноваційна активність є одним із факторів економічного зростання та інструментом преференційного оподаткування, який сприяє прискореному накопиченню капіталу підприємств. В Україні фінансування інноваційних проєктів нестабільне, що може свідчити про певну втрату зацікавленості. Однак це сприяє забезпеченню сталого економічного розвитку та захисту платників податків від окремих видів ризику.

Податкове регулювання є однією з ключових складових державного регулювання та базується на фіскальній регулятивній функції. Завдяки цій функції держава заохочує суб'єктів оподаткування до реалізації пріоритетів,

які сприяють суспільному розвитку. Однією з переваг податкового регулювання є його непрямий вплив, який спонукає платників податків виконувати певні дії, створюючи внутрішню зацікавленість.

Основна мета такого податку полягає в пошуку податкового режиму, що забезпечує збалансування інтересів суб'єктів господарювання. Однак, проблемою залишається те, що ці інтереси можуть часто змінюватися і залежать від багатьох умов.

Преференційне оподаткування є важливим інструментом економічного регулювання, що сприяє розвитку національної економіки, стимулюванню інвестицій та підтримці соціально значущих сфер. Його основна роль полягає у створенні сприятливих умов для ведення бізнесу та залучення капіталу до пріоритетних галузей.

Податкові пільги та спеціальні режими оподаткування безпосередньо впливають на фінансові потоки, сприяють виведенню економіки з тіні та можуть стати ефективним інструментом залучення міжнародного співробітництва. Проте, їх застосування вимагає ретельного аналізу ефективності, оцінки впливу на бюджет і моніторингу можливих ризиків зловживань.

Управління податковими інструментами має базуватися на принципах збалансованості інтересів держави та платників податків. Надмірне використання податкових пільг може призвести до втрат бюджетних надходжень, тоді як їх недостатня реалізація – до зниження інвестиційної привабливості країни.

Податкове регулювання є ключовим механізмом реалізації державної політики, що впливає на економічний розвиток та забезпечує стабільність фінансової системи. Інноваційно-інвестиційна активність, підтримувана за допомогою податкових стимулів, відіграє значну роль у формуванні конкурентоспроможного середовища та сталого економічного зростання.

Таким чином, ефективне використання преференційного оподаткування потребує чітко визначених стратегій, прозорого управління податковими інструментами та гнучкого підходу до податкового регулювання відповідно до змін економічних і соціальних умов.

Список використаних джерел:

1. Словотворчість незалежної України (5352 слова). 2012-2016. Словник / Укладачі А. Нелюба, Є. Редько; загальна редакція А. Нелюби. Х.: Харківське історико-філологічне товариство, 2017. – 460 с.
2. Про затвердження Методології проведення оцінювання інструментів податкової політики, які призводять до податкових видатків *Мінфін України*; Наказ, Зразок від 27.09.2024 № 474 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0474201-24#Text>

